

COL·LECCIÓ ASSAIG
SÈRIE CONVERSES

Dolors Bramon

PROFESSORA D'ISLAM
CONVERSES AMB IGNASI MORETA

Ignasi MORETA, *Converses amb Josep Rius-Camps*, 2014
(col·lecció Assaig, 29).

Joan-Carles MÈLICH, *Contra els absoluts. Converses amb
Ignasi Moreta*, 2018 (col·lecció Assaig, 46).

Ignasi MORETA, *Conversa amb Lluís Duch. Religió,
comunicació i política*, 2019 (col·lecció Assaig, 50).

Dolors BRAMON, *Professora d'islam. Converses amb Ignasi
Moreta*, 2023 (col·lecció Assaig, 81).

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 81
Sèrie CONVERSES

Primera edició SETEMBRE DEL 2023

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció editorial i gràfica MARIA CALLÍS
Transcripció dels enregistraments BERTA ANDREU
Disseny de la coberta FRANCESC MORETA

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S.A.

© 2023 DOLORS BRAMON
I IGNASI MORETA
pel text

© 2023 FRAGMENTA EDITORIAL, S.L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 16873-2023
ISBN 978-84-17796-88-4

RESERVATS TOTS ELS DRETS

<i>Dolors Bramon, professora d'islam.</i> IGNASI MORETA	7
I Arabista i islamòloga. Estudis a la universitat	9
II Els orígens. Família. Escola. Casament. Enciclopèdia Catalana	25
III València. Saragossa. Barcelona	49
IV Una classe d'islamologia	69

DOLORS BRAMON, PROFESSORA D'ISLAM

ARABISTA, HISTORIADORA i islamòloga, Dolors Bramon ha tingut una trajectòria acadèmica i vital d'una singular intensitat. No s'ha tancat mai a la torre de vori universitària, sinó que sempre ha volgut trepitjar el carrer fent el que l'argot acadèmic anomena *transferència*: ha explicat l'islam a la universitat i també en centres de tot tipus. Defensant tothora, amb dents i unghes, la seva independència intel·lectual: no és musulmana, i amb el seu discurs no pretén ni defensar l'islam ni combatre'l. Es tracta, simplement, d'explicar, descriure, comprendre. És el que entén que una professora d'islam ha de fer.

A la conversa que oferim, Bramon explica els seus orígens en una família de Banyoles, el seu pas per la universitat com a alumna i, després,

com a professora, el seu interès per l'islam, la seva col·laboració en el projecte de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, la seva aportació a l'Institut d'Estudis Catalans... I per últim, ens deixa assistir a una de les seves classes i ens ofereix un tast dels aspectes principals del seu discurs sobre l'islam.

Com és habitual en els llibres que tenen el seu origen en una conversa, el text manté molts trets orals que, malgrat la intensa tasca d'edició, hem preferit mantenir.

IGNASI MORETA

I

ARABISTA I ISLAMÒLOGA. ESTUDIS A LA UNIVERSITAT

—*Arabista, historiadora i islamòloga.*

—Sí.

—*Sempre has reivindicat que ets una estudiant de l'islam, no una musulmana ni una predicadora. No fas l'apologia de l'islam: ets una acadèmica especialitzada en l'islam.*

—Exacte. De la mateixa manera que si fos una química i fes una tesi sobre l'àcid sulfúric, això no voldria dir que n'hagués de prendre un got per esmorzar cada matí. Per tant, estudio i explico l'islam, però me'n vaig a dormir sense l'islam.

—*Raimon Panikkar deia que per estudiar l'hinduisme s'havia de ser hindú. A l'inici de l'experiència vèdica, la seva magna antologia dels Vedes, hi col·loca aquesta frase: «Venero les escriptures.» És a dir, això que jo estudio no és no-*

més objecte d'estudi, sinó que també és objecte de veneració.

—Són opinions. En el meu cas, és només objecte d'estudi. Més encara: jo, que he estudiat a fons —i encara ho faig— els tres grans monoteïsmes, crec que si no t'én creus cap, ets més lliure per opinar i pensar. Últimament m'agrada molt fer comparacions i crec que soc més asèptica. He donat classes al seminari diocesà, a l'ISCREB [Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona], i allà hi ha una corda: encara que jo hi expliqués l'islam, la religió verdadera allà és el cristianisme i, més encara, el catolicisme. Doncs allà, encara que siguin progressistes i oberts a tota mena de creences —que ho són, molts d'ells—, són catòlics. Jo no tinc cap inconvenient a trobar virtuts al judaisme, al cristianisme i a l'islam; una altra cosa és que en trobi a tots els cristians, jueus i musulmans.

—Malgrat aquesta postura de no compromís amb la religió, i malgrat veure-la només com a objecte d'estudi, ¿l'islam t'alimenta espiritualment?

—T'he de dir que de moment no he necessitat aliments espirituals. Ho dic tal com sona. I de veritat que no m'és cap problema explicar l'islam,

com tampoc no m'en comportaria cap explicar el judaisme o el cristianisme. Ara, això no treu que hi posi molt de sentit de raciocini i que si una cosa no em sembla raonable, ho digui. També m'ha agradat molt prendre el pèl als muntadors de creences, malgrat que respecto els creients.

—Per tant: l'aliment espiritual no el necessites.

—Per ara no l'he necessitat, no. Tot i els setanta-nou anys. De petita practicava, naturalment: he fet la primera comunió i moltes més. Un dia em va deixar d'interessar el catolicisme com a aliment, ja que ho dius així, però això no impedeix que em cridi l'atenció i que estigui al dia de les notícies religioses. En el budisme no hi he entrat perquè no conec ningú que en sigui, de budista.

—D'acord: aliment espiritual, no. Però, ¿i saviesa? ¿Els textos religiosos et qüestionen, t'interpel·len, t'aporten algun bri de saviesa?

—M'aporten saviesa com a tothom, però no especialment a mi, crec. No m'he sentit mai atreta en aquest sentit per un llibre, i mira que he llegit moltes coses de jueus, cristians i musulmans. No necessito aquesta atracció.

L'interès el tinc, naturalment, i no em passa; per això m'he assabentat que a Fragmenta heu en-

cetat una col·lecció sobre la Bíblia. M'interessen, naturalment que m'interessen; però el que explica la Bíblia... Sempre penso el que en deia la meva àvia: «Mira, nena, d'això fa molt de temps, nosaltres no hi érem i potser no era veritat.» Tinc tendència a pensar així.

—*Ets d'una generació per a la qual la religió era allò de què calia alliberar-se.*

—Sí, però no va ser cap trauma alliberar-me'n. Jo vaig néixer en una família que practicava el cristianisme, més perquè vivíem en un poble i pel què diran...

—...*per tant, un cristianisme sociològic...*

—Sí. Però vaig estar interna en un col·legi de monges durant sis anys, de manera que conec bé tot aquest tipus de personal i no hi he tingut mai cap problema: no soc anticapellans ni antimonges. Hi ha gent que és *anti-* i ho trobo absurd, perquè jo he conegut persones creients intel·ligentíssimes, i d'entrada pensaria que si ets molt intel·ligent no pots ser creient, però de persones creients i molt intel·ligents n'he trobades, o sigui que és possible.

—*¿I com arribes a l'islam?*

—Havia fet el PREU de ciències i primer d'Econòmiques i no em va agradar prou. Llavors

vaig passar a Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona. Al primer any s'havia de fer obligatòriament llatí, però es podia triar entre àrab o grec, i com que al batxillerat i al PREU no havia fet grec, naturalment vaig triar àrab, malgrat que estic segura que si hagués triat grec també m'hauria interessat. I t'he de dir que a mi ara encara em dol no tenir una cultura hellenística clàssica com Déu mana. No la tinc, però m'interessa i sempre dic que quan em jubili em dedicaré a formar-me, però ja fa temps que estic jubilada i tinc altres feines. Després, a tercer de carrera ens bifurcàvem i jo tenia traça per l'àrab i el trobava divertit. Em van oferir una beca per anar a Tunísia i allà vaig descobrir el món, jo que devia tenir divuit anys escassos i venia d'un franquisme de poble i d'internat: havia vist el món per un forat malgrat que a casa fossin liberals, però una nena en un poble, com ho era llavors Banyoles, havia de vigilar més la seva actitud, cosa que jo feia ben poc, i em va caure més d'una esbroncada.

—*Per tant, havies fet el PREU de ciències...*

—Dos cursos de batxiller i el PREU de ciències, després primer d'Econòmiques, i després vaig poder passar a Filosofia i Lletres sense cap proble-

ma. A tercer curs triaves i vaig escollir Filologia Semítica. Estava i estic molt d'acord amb aquest nom, perquè, posteriorment, per interessos privats de catedràtics —així de clar ho vull dir—, es va fer que l'hebreu fos una carrera i l'àrab una altra. Jo no hi estic d'acord, perquè si estudies àrab, et va molt bé estudiar hebreu i arameu, i viceversa. Són tres llengües semítiques i m'hauria agradat que haguessin continuat estudiant-se juntes, però no hi ha hagut manera.

—*¿Quins professors t'impacten, a la universitat?*

—De primer i segon de carrera, doncs naturalment el doctor Valverde —el vaig tenir dos anys i m'ensenyava filosofia— i el doctor Blecua, pare. I ja de semítiques, el doctor Vernet, el doctor Millàs i el doctor Romano.

—*I de José María Valverde, ¿quin record en tens?*

—Un home excel·lent. Potser massa delicat per a la colla de gamberros que devíem ser. Metòdic, elegant, precís. Bona persona, m'imagino. Després va venir a Saragossa quan jo hi era i no es recordava de mi, malgrat que va fer veure que sí, i vam tenir una conversa molt agradable; era una persona encantadora.

També anava a classe amb el doctor Sacristán, que feia lògica. Més que res el que feia era caminar amunt i avall de la classe amb un cigarro encès i estàvem tots pendents de quan li cauria la cendra. Però sí, era un gran professor de lògica matemàtica i a mi, que venia de matemàtiques, m'encantava el que explicava. En Valverde era més bufanúvols, sense dir-ho en sentit pejoratiu; eren dues filosofies o dues maneres d'ensenyar-la molt diferents.

—*Tots dos marxistes.*

—Tots dos marxistes, però procuraven que no es notés gaire en aquell moment, parlo dels anys 1961 i 1962. Vaig molt enrere. Jo recordo «Al vent» d'en Raimon: arribar a la facultat i un enrenou de «Tu, que ha sortit un paio que canta...». Això ho recordo, els vint progressos que érem, perquè encara hi havia «los comedores del SEU» i encara fèiem Falange a la universitat. Les tres maries eren: *religión*, *Falange* i *educación física*. A la universitat. Jo em vaig estalviar l'última educació física perquè estava embarassada, i em van dir de tot: «No tienes que examinarte y encima esta criatura vendrá con tres mil pesetas bajo el brazo.» I vaig anar a l'Institut Nacional de Previsió i els